

ת"פ (ירושלים) 35875-04-20 - מדינת ישראל נ' נדב פינטו

ת"פ (ירושלים) 35875-04-20 - מדינת ישראל נ' נדב פינטו ואח'שלום ירושלים

ת"פ (ירושלים) 35875-04-20

מדינת ישראל

נגד

1. נדב פינטו

2. דוד אברהמי

ע"י ב"כ עו"ד מיכה גבאי

בית משפט השלום בירושלים

[25.09.2024]

כבוד השופט מוחמד חאג' יחיא

הכרעת דין

(בעניינו של הנאשם 2)

קבלן ראשי שכר את שירותיו של קבלן משנה לשם ביצוע עבודות תשתית. אלו כללו עבודות חפירה. עובד של קבלן המשנה מצא את מותו בתאונת עבודה מצערת, זאת תוך ביצוע עבודת חפירה. המנוח נקבר עקב התמוטטות חול בזמן ששהה בתוך תעלה. קבלן המשנה הודה בכך שהמנוח לא עבר הדרכת בטיחות ולא היה לו ציוד מגן מתאים. מה דינו של הקבלן הראשי בגין אירוע זה. זה ההליך שמונח לפניי.

(1) שני הנאשמים הועמדו לדין ביום 27.4.2020, בגין ביצוע מספר עבירות כלהלן:

· גרימת מוות ברשלנות, עבירה לפי סעיף 304 בחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: "חוק העונשין");

· מניעת התמוטטות, עבירה לפי סעיף 111 בתקנות הבטיחות בעבודה (עבודות בניה), התשמ"ח-1988 (להלן:

"התקנות"), עם סעיף 225 בפקודת הבטיחות בעבודה [נוסח חדש], התש"ל-1970 (להלן: "הפקודה");

· צדי חפירה או מילוי, עבירה לפי סעיף 112 בתקנות עם סעיף 225 בפקודה;

· ביקרות, עבירה לפי סעיף 112 בתקנות עם סעיף 225 בפקודה;

· אי-מסירת מידע לעובד בדבר סיכונים במקום העבודה, עבירה לפי סעיפים 2, 10 ו-15 בתקנות ארגון הפיקוח על

העבודה (מסירת מידע והדרכת עובדים), התשנ"ט-1999.

- (2) לפי כתב האישום, חברת "נדב עבודות חשמל ופיתוח בע"מ" (להלן: "חברת נדב") היא חברה שעוסקת בעבודות צנרת, מים וביוב. הנאשם 1 (להלן: "פינטו") הוא הבעלים והמנהל של חברה זו. חברת "אברהמי יואב ובניו" (להלן: "חברת אברהמי") היא חברה לתשתיות, צנרת, מים ואחזקות. הנאשם 2 (להלן: "הנאשם") הוא אחד מבעלי חברה זו, והוא גם מנהל העבודה הרשום לעבודות תחזוקה בבית שמש, כפי שיפורט להלן.
- (3) בחודש אוגוסט 2017, זכתה חברת אברהמי במרכז לעבודות תחזוקה שוטפות בבית שמש מול תאגיד המים העירוני (להלן: "התאגיד"). במסגרת החוזה אשר נחתם בין התאגיד לבין חברת אברהמי (להלן: "החוזה הראשון"), הובהרו כלל תקנות הבטיחות הנדרשות במסגרת העבודה. בין היתר, התחייבה חברת אברהמי, כי ימונה נאמן בטיחות אשר יהיה אחראי לפקח על עובדי הקבלן, לדאוג להם להדרכה מוסמכת בנושא הבטיחות בעבודה, לספק להם את ציוד המגן הדרוש לצורך עבודתם וכן לנקוט בכל האמצעים הדרושים להגנת חפירה מפני התמוטטות, לרבות דיפונים ותמיכות למניעת תאונות מפולת. עוד נקבע במסגרת חוזה זה, כי על הקבלן לעשות שימוש בציוד אישי שמאפשר חילוץ מהיר מתוך השוחה ולהכניס לשוחה אך ורק אדם שהוסמך לכך.
- (4) בפתח נספח הבטיחות לחוזה הראשון הודגש, כי הוראותיו מחייבות את הקבלן וכן את כל הגורמים מטעמו, לרבות קבלני המשנה, וכי הקבלן יהיה אחראי לכך שכל הגורמים ימלאו ויקיימו באופן מלא את הוראות הנספח. עוד הובהר במסגרת חוזה זה, כי חברת אברהמי אינה רשאית להסב את החוזה, לרבות לקבלני משנה מטעמה, אלא בהסכמת המזמין, מראש ובכתב, ואף אם יותר להם לעשות כן, אין הדבר פוטר את חברת אברהמי מאחריותה והתחייבויותיה על-פי החוזה הראשון, והיא תוסיף ותישא באחריות המלאה לביצוע התקין של העבודות.
- (5) בחודש אוגוסט 2017 חתמה חברת אברהמי על חוזה עם חברת נדב, לפיו תשמש האחרונה כקבלן משנה בעבודות האמורות לעיל (להלן: "החוזה השני"). במסגרת חוזה זה הוסכם, כי כלל התחייבויות הקבלן הראשי (חברת אברהמי), יחולו על קבלן המשנה (חברת נדב) בדרך של הפניה לחוזה הראשון.
- (6) פינטו העסיק בחברתו מספר עובדים וביניהם מר פ.ב. ז"ל (להלן: "המנוח"), אשר הועסק בחברה מחודש נובמבר 2017. פינטו לא העביר לעובדיו, לרבות למנוח, הדרכות בטיחות, לא העביר להם מידע על סיכונים בעבודה, לא הכשיר אותם לעבודה בחלל מוקף ולא צייד אותם בציוד מגן וחילוץ מתאימים.
- (7) ביום 16.12.2017, החל משעה 21:00 לערך, עסקו המנוח ופועלים נוספים בחפירת שוחת ביוב ברחוב המסגר בבית שמש לצורך הנחת קו ביוב חדש (להלן: "האתר"). סמוך לאחר תחילת העבודה, עזב פינטו את האתר ובמקום נותר אביו, מר י' פינטו (להלן: "יהודה"). באותה העת, לא נותר באתר מפקח עבודה או ממונה בטיחות מטעם הנאשמים. סמוך לשעה 23:00, ירד המנוח לתוך התעלה על מנת לבצע קידוח בטרם יונח קו הביוב החדש בשוחה, וזאת מבלי שהוא מחובר לרתמת בטיחות כנדרש. בשלב זה קרס צידה הימני של החפירה על גופו של המנוח וכיסתה את כל גופו, כך שרק ראשו נותר מעל הקרקע. יתר הפועלים ניסו לחפור באמצעות טוריות שהיו ברשותם על מנת לחלץ את המנוח, אך ללא הצלחה.
- (8) לאחר כעשר דקות, כתוצאה מקריסת העפר על גופו, ומשלא הצליחו לחלצו בזמן, חדל המנוח לנשום וצוות מד"א שהגיע למקום קבע את מותו.

- 9) במעשיו המתוארים לעיל, כך לפי כתב האישום המקורי, גרם פינטו ברשלנות למותו של המנוח. רשלנותו באה לידי ביטוי במעשים המפורטים להלן:
- א) לא סיפק למנוח ציוד מתאים לעבודה בחלל מוקף, ובין היתר לא סיפק לו רתמת בטיחות או אמצעי בטיחות אחר, שביכולתם לאפשר חילוץ משטח חפור.
- ב) לא ביצע ביקורת בטיחות של החפירה בטרם הכנסת עובד לשטח החפור.
- ג) לא הבטיח את צידי החפירה מפני התמוטטות, באמצעות כלונסאות או דיפונים.
- ד) לא הכשיר את המנוח לעבודה בחלל מוקף.
- ה) לא העביר למנוח הדרכת בטיחות ולא מסר לו מידע בדבר הסיכונים בעבודה זו.
- 10) במעשיו המתוארים לעיל, גרם הנאשם למותו של המנוח. רשלנותו באה לידי ביטוי במעשים המפורטים להלן:
- א) בכך שלא פיקח ווידא, כי קבלן המשנה הדריך את עובדיו בנושא בטיחות בעבודה כנדרש והכשיר אותם לעבודה הנדרשת במסגרת החוזה בין הצדדים.
- ב) בכך שלא פיקח ווידא, כי קבלן המשנה סיפק לעובדיו ציוד מגן כנדרש.
- ג) בכך שלא פיקח ווידא, כי קבלן המשנה הבטיח את צידי החפירה מפני התמוטטות כנדרש.
- ד) בכך שלא פיקח והבטיח את התקיימותן של הוראות הבטיחות כנדרש מצידו של קבלן המשנה.
- 11) לנוכח מעשיהם, הועמדו שני הנאשמים לדין בגין ביצוע העבירות המפורטות לעיל.
- הודאת פינטו בהסדר טיעון
- 12) לאחר שהוגשו תשובות הנאשמים לאישום והחלה שמיעת פרשת התביעה, ולפני תחילת השמיעה של פרשת ההגנה, הגיעו המאשימה ופינטו להסדר טיעון שבמסגרתו הודה האחרון במה שיוחס לו בכתב אישום מתוקן שהוגש ביום 6.7.2023, והורשע בגרימת מוות ברשלנות, במניעת התמוטטות וגם באי-מסירת מידע לציבור בדבר סיכונים במקום העבודה. בין התיקונים באישום, בוצע תיקון ביחס לנטען בסעיף 9 לעיל, באופן זה שפינטו הודה, כי "לא פיקח ווידא כי הובטחו צידי החפירה מפני התמוטטות באמצעות כלונסאות או דיפונים", וכי "לא העביר למנוח הדרכת בטיחות ולא מסר לו מידע בדבר הסיכונים בעבודה בה הועסק".
- 13) גזר דין בעניינו של פינטו ניתן ביום 13.9.2023. לאחר מכן, המשיך בירור ההליך בעניינו של הנאשם, ובתוך כך, לבקשת המאשימה, העיד פינטו כעד מטעם המאשימה, והוא חתם את פרשת התביעה.
- תשובת הנאשם לאישום

- 14) בכתב תשובתו לאישום, אישר הנאשם את התיאור הכללי שבכתב האישום, בדבר הזכייה במכרז מול התאגיד, והחתימה על שני החוזים המוזכרים. לפיו, התאגיד המליץ לחברת אברהמי על חברת נדב וגם על פינטו, כקבלן משנה, על רקע עבודה משותפת קודמת מלפני המכרז. לשיטת הנאשם, "ברור לחלוטין" כי חברת נדב לא הייתה קבלן משנה באתר ברחוב המסגר, אלא היא הייתה קבלן ראשי והכל לפי המלצת התאגיד. הא-ראיה, עם תחילת העבודות, התאגיד הקים קבוצת וואצאפ לעבודות מושא האישום, ובקבוצה זו נמנו המזמין (התאגיד), המפקח מטעמו מר ש' רוט (להלן: "רוט"), וגם פינטו ועובדיו. נציגי חברת אברהמי לא היו מכותבים בקבוצה זו.
- 15) עוד לפי תשובת הנאשם לאישום, מטרתו של החוזה השני הייתה להעביר את העבודות ואת כל האחריות לחברת נדב, תוך מתן פטור לחברת אברהמי על כל הנעשה באתר. הנאשם כפר בנסיבות התאונה כפי שתוארו בכתב האישום, מאחר וזה לא היה בידיעתו, וגם כפר בקשר הסיבתי בין המחדלים הנטענים לתאונה. הוא לא ידע על העבודות באתר, מעולם לא היה שם, מעולם לא נתבקש לאשר עבודות לילה בכלל, ולא במוצאי שבת בפרט. בנוסף, הוא לא היה אמור לפקח או להדריך את חברת נדב או מי מעובדיה. אחריותה של חברה זו, היא בלעדית ואין להטיל את מחדליה על חברת אברהמי או עליו, מחדלים שממילא ניתקו את הקשר הסיבתי בינם לבין האירוע. חלקה של חברת אברהמי היה השתתפותה במכרז וזכייה בו, ותו לא.
- ראיות הצדדים
- 16) מטעם המאשימה העידו העדים הבאים: השוטר ב' בן-לוי (להלן: "השוטר בן-לוי"), שהגיע לאתר סמוך לאחר שהתרחש האירוע; השוטר ר' לוי מיחידת מז"פ (להלן: "השוטר לוי"); מר פ' דיכטר, מנכ"ל התאגיד (להלן: "דיכטר"); מר ד' אבו-מאדי, שעבד באתר בזמן האירוע (להלן: "אבו-מאדי"), המפקח רוט; יהודה (אביו של פינטו); מר ש' מזרחי, מפקח ממשד העבודה והרווחה (להלן: "מזרחי"), וגם כאמור - פינטו.
- 17) מטעם ההגנה העידו הנאשם והמהנדס הראשי בחברת אברהמי, מר מ' ג'ומעה (להלן: "ג'ומעה").
- 18) הצדדים הגישו גם מוצגים. מרביתם הוגשו בהסכמה. בין מוצגים אלה, הודעות שני הנאשמים במשטרה, שני החוזים המוזכרים באישום ונספח הבטיחות, צו תחילת עבודה, מסמכים רפואיים, ועוד. למוצגים העיקריים והרלבנטיים להכרעה, אתייחס בנימוקים בהמשך.
- עיקרי עדויות עדי התביעה

- 19) השוטר בן-לוי: במועד הרלבנטי לאירוע, הוא שימש כראש משמרת. בהגיעו לאתר לאחר קריאה, מצא את המנוח עושה את נשימותיו האחרונות, כאשר כל גופו, למעט ראשו, טמון בחול בתעלה שחוצה את הכביש. אז, נעשו ניסיונות להצילו באמצעות "שופל" וחפירות בידיים. העד כתב את דו"ח הפעולה שלו מיום 16.12.2017 (ת/6). הוא רשם בדו"ח את עומק התעלה כ-3.5-4 מטרים, זאת כהערכה בלבד.
- 20) השוטר לוי: העד שימש כשוטר מז"פ. הוא ביקר באתר עם הכוחות שהגיעו לשם. באמצעותו הוגש "דוח מסכם חקירת מז"פ" מיום 17.12.2017. מעיון בדו"ח, ניתן להתרשם מעומק התעלה והעבודות שבוצעו לחילוץ גופת המנוח. הוא לא ביצע מדידות.
- 21) מזרחי: העד שימש כמפקח עבודה מטעם משרד העבודה. הוא חקר את התאונה מושא האישום, ובאמצעותו הוגש "דו"ח בירור מספר 5801 - תאונת עבודה" מיום 14.6.2018 (ת/11). בדו"ח זה, הוא מתאר את פעולות החקירה שביצע, לרבות גביית הודעותיהם של המעורבים. הוא גם מפרט שם את מסקנותיו בדבר הכשלים בביצוע העבודות שהביא לתוצאה הטרגית, ביניהם: העדר הדרכה מתאימה למנוח, העדר אספקת ציוד מגן אישי לצורך עבודה בחלל מוקף חפור וגם אי-דיפון צדי החפירה. העד הסביר בעדותו במשפט, כי מאחר ודובר בבניה הנדסית, היה על הקבלן המבצע לבצע דיפון בעומק החפור, ליצור שיפוע טבעי או להציב פיגומים, לשם מניעת התמוטטות. לזו זה היה מבוצע לפני ש"מורידים" את העובד, התאונה הייתה נמנעת.
- 22) דיכטר: בזמנים הרלבנטיים לאירוע, העד שימש כמנכ"ל התאגיד, כשבאחריותו ענייני המים והביוב בעיר בית שמש. לפיו, התאגיד התקשר חוזית עם חברת אברהמי לביצוע עבודות אחזקה כ"קבלן מסגרת" ולפי הנחיות מהנדסת התאגיד. בצו תחילת עבודה, מיום 31.8.2017, מונה הנאשם כמנהל העבודה. האחריות על הבטיחות כולה, מוטלת על הקבלן שנבחר, וגם אם הוא התקשר עם קבלן משנה שאושר על-ידי התאגיד. תפקידו של המפקח רוט, היה לוודא כי העבודות יבוצעו כדבעי לפי הדרישות הנדסיות של התאגיד וכי אלו יושלמו, והוא זה מי שהיה מאשר את החשבון. העבודות באתר נעשו בשעת לילה מטעמי עומס תנועה בבקרים.
- 23) רוט: העד שימש כמפקח מטעם התאגיד. בתוך כך, היה עליו לוודא שהקבלן מבצע את המשימות לפי מפרטי התאגיד, וגם לאשר חשבונות שמגיש לו הקבלן. העד תיאר, כי חברת נדב הייתה קבלן משנה לחברת אברהמי. לדבריו, "בגדול", כל העבודות בוצעו על-ידי חברת נדב, אך "אם היה משהו מאוד קריטי", כי אז כלשונו: "היינו מדברים עם אברהמי". אשר לעבודות ברחוב המסגר, התאגיד היה בקשר עם חברת אברהמי וצוות מטעמה אף השתתף בסיוור המקדים. גם ג'ומעה, המהנדס הראשי של החברה, נכח באתר לפני ביצוע העבודות. בסוף, חברת אברהמי החליטה שחברת נדב תבצע את העבודות.
- 24) אבו-מאדי: במועד הרלבנטי לאירוע, עבד העד בחברת נדב. מזה כשנה לפני מתן עדותו במשפט, הוא עובד בחברת אברהמי. ביום האירוע, הוא היה אחראי החפירות באתר. לדבריו, באותו ערב, נדרשו העובדים לחפור תעלה שחוצה כביש, באורך של כעשרה מטרים ועומק מעל ארבעה מטרים. העד שימש כנהג מחפרון. בשלב מסוים תוך כדי ביצוע העבודות, ובזמן שהמתין בצד לכיסוי החפירה, נכנס המנוח לתעלה החפורה, ואז "פתאום נהיה מפולת עליו". המנוח זעק לעזרה וכל העובדים ניסו לחלצו, אך ללא הצלחה. למנוח הייתה קסדה, אך לא הייתה רתמה וגם לא עבר הדרכה ספציפית בחפירה לפני תחילת העבודה.

25) יהודה: העד באמצע שנות ה-50 לחייו. הוא אביו של פינטו. העד עבד בחברה שבבעלות בנו, ותפקידו היה להזמין חומרים ולהפעיל כלי עבודה. ביחס לעבודות מושא האישום, לפי העד, חברת נדב נתבקשה על-ידי חברת אברהמי, במעורבות ג'ומעה, לבצען. לשם כך, האחרונה העבירה לה את כל האישורים הנדרשים. בערב האירוע, הוא אסף את העובדים מהמחסום לביתו, ואילו פינטו הסיע אותם לאתר. העד הצטרף בהמשך הערב לאחר תחילת העבודות. לא היה מתפקידו לפקח או לנהל עבודה. היו שם שלושה עובדים, ביניהם אבו-מאדי והמנוח. בזמן שנכח שם, לפתע הוא שמע צרחות והבחין במנוח, כשהוא מכופף וחלקו התחתון קבור בתוך התעלה. לדידו, עומק התעלה היה כ-1.2 מטרים. העובדים ניסו לחלצו באמצעות "טוריות", אך ללא הצלחה. עוד לפי העד, באותם המועדים, הייתה קיימת קבוצת וואצאפ להתכתבות לעניין הפרויקט, כאשר אברהמי צורף לה רק בחודש 01/2018 לאחר התרחשות האירוע. 26) פינטו: העד בשנות ה-30 לחייו. הוא הבעלים של חברת נדב. במועדים הרלבנטיים לאישום, חברת נדב הייתה קבלן משנה לחברת אברהמי. לפינטו לא היה ניסיון בתחום הבטיחות בעבודה ולא נתבקש למנות מנהל עבודה. הוא הודה בעדותו, כי כשל בהיבט הבטיחותי. אשר לפרויקט ברחוב המסגר, העיד העד, כי נתבקש לבצע את העבודות על-ידי התאגיד וקיבל תוכניות ממנו ומחברת אברהמי. העד אמנם זכר את רוט מהתאגיד, אך לגבי חברת אברהמי, הוא לא זכר מי הגורם שפנה אליו. לפיו, דובר על "פרויקט" להחלפת קו ביוב ברחוב המסגר, וזה כלל "חפירה, הנחת צנרת, שלוחות". העבודות בפרויקט זה החלו כחודש לפני האירוע. לצורך ביצוען, היא היה בקשר עם רוט ועם ג'ומעה. הוא לא דיווח לנאשם שהעבודות תבוצענה בלילות ובמוצאי שבת. כאשר נשאל העד לגבי שיחה שקיים עם בא-כוח המאשימה, עו"ד נ' בן-חמו, שבה לכאורה סיפר לו (לפרקליט), כי עוד לפני שהחל בפרויקט שוחח עמו הנאשם אודותיו, כי אז העיד העד, כי אינו זוכר מי הגורם מחברת אברהמי אשר יצר עמו קשר בעניין זה. 27) להתרשמותי מעדותו במשפט, פינטו מסר תשובות מצומצמות זאת בהשוואה לתשובותי בשתי חקירותי הראשונות במשטרה (ת/1-2), כאשר חלק נכבד מתשובותי בעדותו במשפט, במיוחד הנוגעות לשאלת המעורבות של חברת אברהמי או של הנאשם, היו מתחמקות, ובמקרה אחד כאמור, היה אף ניתן להתרשם מערפול מסוים בתשובותי, במיוחד ביחס לאבחנה בין הנאשם לבין החברה שלו; פינטו נשאל כאמור על-ידי הפרקליט ביחס לשיחה שהתנהלה ביניהם:
"ש. אני אחזור לשאלה, לי אמרת שדודי אברהמי דיבר איתך, ואמר לך שיש איזה שהוא פרויקט, שמבוצע בלילות, ושהוא רוצה שאתה תיקח אותו. מה אתה זוכר מהשיחה, מהשיחה הזאת שסיפרת לי עליה?
ת. קודם כל דיברנו, הייתי בנהיגה, לא הייתי מיושב כאילו. אני לא זוכר בדיוק איזה שם אמרתי לך, אמרתי לך כן, שמאברהמי גם קיבלתי,
ש. אוקיי, אז אתה לא זוכר,
ת. מאברהמי ומהתאגיד קיבלתי את העבודה.
ש. אוקיי, אז עכשיו אתה אומר, אתה לא זוכר איזה שם אמרתי לי. אבל מה אתה זוכר מהשיחה עצמה, כשהיית בשיחת הטלפון הזאת?
ת. מה אני זוכר מהשיחה?"^[1]

28) למרות תשובותיו המצומצמות, וכפי שאדרש לכך בהמשך, יצוין כי עדותו של פינטו, כמכלול, מחזקת את יתר ראיות התביעה בדבר המעורבות והמודעות של הנאשם לעבודות מושא האישום, וחלקים רבים ממנה הותירו רושם אמין.

עיקרי עדויות עדי ההגנה

29) העדות של הנאשם: לפיו, החברה שלו זכתה במכרז שפרסם התאגיד, והאחרון המליץ לה על חברת נדב כקבלן משנה. האחרונה היא קבלן רשום ובעלת ניסיון עבודה מול התאגיד בתחום עבודה זה. ההתקשרות בין החברות הייתה "גב אל גב", באופן זה שהעבודות בוצעו על-יד קבלן המשנה ישירות לפי הוראות ופיקוח התאגיד, ובסוף, רק ההתחשבות הייתה נעשית באמצעות חברת אברהמי. מכאן, היה על קבלן המשנה לִמנות מנהל עבודה, וביחס לטיב העבודות ותנאי הבטיחות של העובדים, חברת אברהמי כבר אינה מצויה ב"פרונט" והתאגיד היה עובד באופן ישיר מול קבלן המשנה "בכל ההיבטים". הנאשם לא ידע אם ג'ומעה השתתף בסיוור המקדים אם לאו. הוא אישר, כי ביום האירוע ובעקבותיו, התקשרו אליו פינטו וגם פלד ועדכנו אותו במה שהתרחש. ביחס לפרויקט ברחוב המסגר, ידע הנאשם אודות עבודות הללו, אך לא ידע בכלל אודות העבודות הספציפיות מושא האישום, שהביאו לתאונה הטרגית, לא את מיקומן ולא את עיתוין. מכל מקום, לפי העד, בחברה שלו הוא מקפיד על קיום כללי הבטיחות לעובדיו, וביחס לתאונה מושא האישום, הוא גורס כי לו קבלן המשנה היה מקפיד על קיום כללי הבטיחות, כי אז התאונה הייתה נמנעת.

30) העדות של ג'ומעה: העד הוא מהנדס אזרחי בהכשרתו ובמועד הרלבנטי לאישום, שימש כמהנדס ראשי בחברת אברהמי. הוא היה כפוף לנאשם וגם לאחיו מנכ"ל החברה. העד תיאר בעדותו, כי באותם המועדים, הוא עבד בבית שמש מטעם חברת אברהמי ולכן היה "בנגיעה עם התאגיד וכל הנפשות הפועלות". הוא הכיר את חברת נדב כקבלן משנה, ולעתים היו מתייעצים עמו, אך ביחס לפרויקט הספציפי מושא האישום, הוא מעולם לא נתן הנחיות לחברת נדב או לפינטו, וגם לא השתתף בסיוור המקדים כפי שנטען. לדבריו: "אני לא טיפלתי בכלום בפרויקט הזה". תמצית סיכומי הצדדים

31) סיכומי הצדדים הוגשו בכתובים והשלמות מטעמם נשמעו בעל-פה בדיון מיום 15.7.2024.

32) המאשימה טוענת בסיכומיה, בין השאר ובעיקר, כי לפי החוזה הראשון, הנאשם היה הקבלן הראשי ומבצע העבודה בפרויקט שברחוב המסגר. אחריותו על המבצע בפרויקט זה עומדת בעינה גם במקרה של קיומו של חוזה "גב לגב" בין הקבלן הראשי לבין קבלן המשנה. כך שהאחריות מוטלת על שני הקבלנים. הנאשם לא עמד בחובות המוטלות עליו כקבלן ראשי ומבצע בניה, בין היתר, בכך שלא פיקח ווידא, כי קבלן המשנה עומד בחובות הזהירות המחויבות בפרויקט מסוג זה. כתוצאה מכך, התרחשה התאונה שבמסגרתה קופחו חייו של המנוח עת ירד לתעלה וזו התמוטטה על גופו.

33) הנאשם טוען מנגד, בין השאר ובעיקר, כי יש לזכות אותו מכל אשמה ולחילופין, לזכות אותו מחמת הספק. לדידו, הקבלן הראשי היא חברת אברהמי ולא הוא. חברת אברהמי וגם הוא, לא ידעו על ביצוע העבודות מושא האישום, מליל 16.12.2017, ולא ידעו על ביצוע עבודות חפירה באתר. עוד מצין הנאשם, כי התנהגותו של פינטו, שלא דאג להדריך את עובדיו כמתחייב ולא סיפק להם ציוד מגן, מנתקת את הקשר הסיבתי בין האירוע הטרגי לבין אחריותו. עדויות עדי המאשימה לוקות בקשיים ראייתיים ואין לייחס להן משקל, מה גם שביחס לעדויות עדים מרכזיים מבין עדי המאשימה, כמו עדויותיהם של פינטו ואביו, הן היו עדויות כבושות שאין לייחס להן כל משקל ראייתי. לפי הנאשם, בהתבסס על עדותו ועדותו של ג'ומעה, לא הייתה להם כל מעורבות בעבודות מושא האישום, והאירוע התרחש נוכח רשלנותו הבלעדית של פינטו.

דיון והכרעה - התשתית הנורמטיבית

34) סעיף 304 בחוק העונשין קובע, כי "הגורם ברשלנות למותו של אדם, דינו - מאסר שלוש שנים". לפי סעיף 21 בחוק המוזכר, רשלנות היא בין השאר, "אי מודעות לטיב המעשה, לקיום הנסיבות או לאפשרות הגרימה לתוצאות המעשה, הנמנים עם פרטי העבירה, כשאדם מן היישוב יכול היה, בנסיבות הענין, להיות מודע לאותו פרט". 35) בע"פ 7832/00 יעקובוב נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(2) 534 (2002) (להלן: "עניין יעקובוב") נקבע, כי "הרשלנות הוגדרה כצורה של יסוד נפשי בעבירה פלילית, עם זאת בגדרה אומצה הגישה המקובלת בפסיקה בדבר צפיות סבירה הדרושה להתהוות רשלנות תוך הצמדתה לרכיבים העובדתיים של העבירה" (ע' 544). לפי זאת, הרשלנות מתבטאת ביכולת של "האדם מן היישוב" להיות מודע, ולא במודעותו בפועל, לפרטי היסוד העובדתי של העבירה. ההבדל בין "אדם מן היישוב" לבין "האדם הסביר" כאמת מידה לבחינת הרשלנות, הוא סמנטי בלבד (ע' 544-545). ביחס לעבירה הספציפית, נקבע שם:

"במישור העובדתי בנסיבות המקרה הקונקרטי התנהגות שאדם סביר יכול וחייב היה לצפות כי עשויה היא לגרום לתוצאה הקטלנית, היא רשלנית. ואילו היסוד הנפשי מותנה בקיומה של יכולת סבירה להיות ער לטיבה של ההתנהגות, לנסיבות האופפות אותה ולאפשרות כי תגרום לתוצאה הקטלנית"

36) להוכחת קיומם של יסודות העבירה, יש להוכיח קיומם של קשר סיבתי עובדתי ומשפטי (ע"פ 119/93 לורנס נ' מדינת ישראל, פ"ד מח(4) 1 (1994) (להלן: "עניין לורנס")). בשאלת הקשר הסיבתי העובדתי נשאל, אם התנהגותו של הנאשם הביאה עובדתית לתוצאה. מדובר במבחן פיזי-אובייקטיבי של "הסיבה שבלעדיה אין" (שם, 34). ואילו בשאלת הקשר הסיבתי המשפטי נשאל, האם היה על הנאשם לצפות מראש את התוצאה ודרך התרחשותה. אין די ביכולת "הצפייה", אלא נדרש כי יתקיים גם "הצורך" לצפות (שם, ע' 35; ראו גם: רע"פ 9188/06 עדי נ' מדינת ישראל, פסקאות 24-31 (5.7.2010)).

37) זה המקום לציין, כי נוכח הפולמוס האפשרי לצורך ההשוואה, בין יסוד הרשלנות בפלילים לבין זה שבדיני הנזיקין, הובהר בפסיקה, כי מעבר לשוני בתכליות בין הדינים והשוני בנטלי ההוכחה, אלא שגם, לצורך הרשעה בפלילים בגין רשלנות, נדרש שהסטייה מנורמת ההתנהגות הסבירה, תהא משמעותית יותר מאשר הסטייה המספיקה לצורך הטלת אחריות בנזיקין (דנ"פ 5496/10 עדי נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (16.2.2011); רע"פ 4348/08 מאיר נ' מדינת ישראל, פסקה 29 (8.7.2010); ע"א 385/89 אבנת נ' מדינת ישראל, פ"ד מו(1) 1, 10-9 (1991)).

38) מכאן לעבירות הבטיחותיות. אשר לחובות למנוע התמוטטות וצידי חפירה, תקנות 111 ו-112 בתקנות, מורות בהתאמה כלהלן:

תקנה 111

"(א) עבודת חפירה או מילוי תבוצע כך שתמנע פגיעה בעובד.

(ב) מבצע בניה אחראי לכך שלא יתחילו ולא ימשיכו בביצוע חפירה העלולה להפחית מיציבותו של מבנה, מתקן או חלק מהם, בין קבועים ובין ארעיים, אלא אם כן ננקטו אמצעים מתאימים למניעת פגיעה באדם, הן לפני התחלת החפירה והן במהלכה"

תקנה 112

"(א) צדי חפירה או מילוי, למעט חפירה או מילוי לפי השיפוע הטבעי של הקרקע שאין עמה סכנת התמוטטות, ושעמקם או גבהם עולה על 1.20 מטרים, יובטחו מפני התמוטטות על ידי דיפון מתאים עשוי עץ, מתכת או חומר אחר בעל חוזק נאות, על ידי מערכת שיגומים או על ידי כלונסאות.

(ב) ...;

(ג) חומר או אדמה, לפי הענין, שהוצאו תוך כדי חפירה, יוחזקו במרחק המבטיח מפני התמוטטות; המרחק לא יפחת מ-50 סנטימטרים מדופן החפירה או משפתה.

(ד) דיפון חפירה שעומקה עולה על 4 מטרים יעשה לפי תכנית; תכנית הדיפון כאמור תימצא באתר בצמוד לפנקס הכללי כל עת ביצוע עבודת חפירה.

(ה) ...;

(ו) במקום דיפון כאמור בתקנת משנה (א), יכול שישתמשו בתא הגנה מתאים"

39) אשר לחובת הביקורת, לפי תקנה 122, מחויב מנהל העבודה לבצע את אלה:

"(א) מנהל העבודה יערוך ביקורת בטיחות של חפירה, מילוי, חציבה או דיפון בכל אחד מאלה:

(1) מדי יום לפני התחלת העבודה;

(2) אחרי הפסקת עבודה של שבעה ימים ולפני חידושה;

(3) אחרי הפסקת עבודה בשל גשם או הצפה ולפני חידושה.

(ב) מנהל העבודה ירשום בפנקס הכללי את תוצאות הבדיקה"

40) סעיף העונשין שחל על מי שעובר על חובות אלו, קבוע כאמור בסעיף 225 בפקודה.
41) לעניין עבירת אי-מסירת מידע לעובד בדבר סיכונים במקום העבודה, הסעיפים הרלבנטיים לפי כתב האישום הם 2, 10 ו-15 בתקנות ארגון הפיקוח על העבודה, ולפיהם:
"2. מחזיק במקום עבודה ימסור לעובד במקום העבודה מידע עדכני בדבר הסיכונים במקום, ובפרט בדבר הסיכונים הקיימים בתחנת העבודה שבה מועסק העובד, וכן ימסור לו הוראות עדכניות לשימוש, להפעלה ולתחזוקה בטוחים של ציוד, של חומר ושל תהליכי עבודה במקום.

...
10. (א) לא יועסק עובד במקום עבודה אלא אם כן ניתנה לו הדרכה כאמור בתקנות אלה וסופקו לו אמצעי המיגון הנדרשים.

(ב) במקום עבודה לא ישתמשו בחומר או בציוד ולא יפעילו תהליך עבודה, שיש בהם סיכונים, אלא אם כן ניתנו לגביהם מידע והדרכה ונעשו סימונים, הכל בהתאם לתקנות אלה.

...
15. העובר על הוראה מהוראות תקנות אלה, דינו - מאסר שישה חודשים, או קנס כאמור בסעיף 61(א)(1) לחוק העונשין...".

מן הכלל אל הפרט

42) מן התמונה העולה ממכלול הראיות, למעשה אין מחלוקת ביחס לעובדות המסגרת. בשנת 2017 זכתה חברת אברהמי במכרז לביצוע עבודות תשתית בבית שמש, הכל לפי דרישות התאגיד. בין הצדדים נכרת ביום 31.8.2017 החוזה הראשון (ת/7), וחלק הימנו היה נספח בטיחות (להלן: "נספח הבטיחות"). בו ביום הוצא צו להתחלת עבודות, ובו מופיעים רוט כמפקח מטעם התאגיד, ואילו הנאשם מופיע כמנהל עבודה (ת/8). לפי מוצג ת/9, החוזה השני בין חברת אברהמי לבין חברת נדב, נכרת יומיים לפני כן, ביום 29.8.2017, כאשר החוזה השני מזכיר בפתח שלו, כי עניינו העבודות "ע"פ הסכם שנחתם בין המזמין... לבין הקבלן הראשי...".

43) מחומר הראיות עולה, כי במסגרת העבודות מושא המכרז, ביקש התאגיד לבצע עבודות ברחוב המסגר לשם הנחת קו ביוב. מדובר בפרויקט הנדסי גדול יחסית. העבודות בפרויקט זה החלו כחודש לפני האירוע. בתוך כך, ביום 16.12.2017 בשעת ערב (במוצאי שבת), ביצע פינטו באמצעות עובדים מטעמו, עבודות חפירה של תעלה ברחוב המסגר, זאת להנחת קו ביוב. פלד הסביר גם, כי העבודות בוצעו באותה העת מאחר ובשעות היום מדובר באזור "מאד" סואני^[2]. לפי מכלול העדויות מאותו ערב, המנוח נכנס לתעלה. לפתע, היא קרסה וגופו, למעט ראשו, נקבר בחול. חרף מאמצי החילוץ שביצעו יתר העובדים בכלי העבודה שלהם, ואשר נמשכו זמן מה, הוא נפטר.
44) שתי השאלות המרכזיות שבמוקד הדיון, הן:

ראשית, האם החוזה השני פטר את חברת אברהמי מאחריות בתחום הבטיחות בעבודה? בכלל זה נשאל, האם חברת נדב שימשה באתר כקבלן ראשי?
שנית, ככל שנשיב בשלילה על השאלה הקודמת, כי אז נשאל, מה חלקו של הנאשם וכיצד התחייבויות חברת אברהמי משליכות עליו? עוד נשאל בנדון, האם הוא ידע על העבודות המתבצעות באתר, וכיצד האחריות של פינטו משליכה על שאלת האחריות שלו?
45) בטרם נדון בשאלות אלו, אתייחס תחילה לשלושה נושאים שעלו מתוך הראיות או בסיכומי הנאשם, ואשר יכולים לחדד יותר את התמונה הראייתית. הראשון, חומרת האירוע וסיבת המוות. השני, עומק התעלה. השלישי, מדוע הנאשם ולא חברת אברהמי.
46) אין להכביר במילים ביחס לחומרת האירוע ונסיבות התרחשותו. תוצאתו הכואבת מדברת בעדה. על חומרת הנסיבות סביב האירוע ניתן ללמוד גם ממספר מקורות בחומר הראיות. כפי שהתברר במשפט, לא רק שלא סופק למנוח ציוד מגן מתאים (כמו רתמת בטיחות עם חבל)^[3] ולא נעשו התאמות בטיחות בתעלה (כמו דיפון או שיפוע) לפני שנכנס אליה, אלא שמסתבר כי לא הועברה לו הדרכה כלשהי ולא היה באתר כל אמצעי אפקטיבי לחילוץ ולהצלת חייו מפני הסיכון שהתמשש עם התמוטטות החפירה. כפי שיורחב בהמשך, סיכון זה היה צפוי.
47) המנוח נפטר רק לאחר זמן מה ולא מרגע ההתמוטטות. כעולה מעדות אבו-מאדי במשפט, בזמן שהעובדים ניסו להציל אותו בידיהם, "פתאום היה עוד מפולת", דבר שאילץ את העד למשוך עובד נוסף שהשתתף בסיוע^[4]. מעדות העד אף היה ניתן להתרשם מהטראומה שעבר. הוא תיאר: "בן אדם מת מול הידיים שלי"^[5]. בדבריו במשטרה (נ/6)^[6], הוא תיאר את הסיטואציה כלהלן: "הגוף שלו היה חצי בעפר עד לצוואר רק הראש שלו היה בחוץ, הוא אמר לי "תעזור לי, תציל אותי", אמרתי לו "אני עכשיו מוציא אותך". יהודה תיאר בעדותו במשטרה, כי עת הבחין במתרחש, הוא קפא ולא יכל להסתכל^[7], ואילו פינטו העיד לפני כי "כולם היו בהיסטריה שם"^[8]. אבו-מאדי מסר במשטרה, כי המנוח היה בהכרה למשך כעשר דקות. מדובר אפוא באירוע טראומטי וחמור.
48) בהתבסס על התיעוד הרפואי שהוגש - ולא נסתר על-ידי ההגנה - נקבע בזאת, כי המנוח נפטר עקב תאונת העבודה בנסיבות החמורות כאמור.
49) אשר לעומק החפירה של התעלה, כעולה מהעדויות, העומק שלה עלה על 1.20 מטרים, דבר שחייב דיפון מפני התמוטטות. נתון זה לא נסתר על-ידי ההגנה. על העומק, ניתן ללמוד גם מעדות השוטר לוי אשר צילם את האתר לאחר חילוץ גופת המנוח (נ/5), וגם מהתמונות שמהן ניתן להתרשם, כי דובר בתעלה עמוקה. העד אף תיאר, כי כוחות הכיבוי הקימו באתר מתקן לצורך ירידה ב"סניפלינג" לתוך "הבור"^[9]. עוד ניתן ללמוד על העומק, מרישום השוטר בן-לוי בדו"ח הפעולה שלו (3.5-4 מטרים - ת/6). השוטר אישר בעדותו, כי לא מדד את העומק באמצעות כלי מדידה אלא לפי מראה עיניים בלבד^[10]. לא מצאתי לפקפק בהערכת העד מזמן אמת. מדובר בשוטר אשר במועד האירוע צבר ותק של שלוש שנים^[11], ולא נראה כי דובר בהערכה מופרזת במיוחד.

ניתן ללמוד על העומק גם ממקורות נוספים: מהדו"ח של מזרחי, מיום 14.6.2018 (ת/11) ולפיו דובר בחפירה שעומקה מעל שני מטרים; מעדותו של פינטו לפיה העומק היה "סביב המטר וחצי"^[12]; מעדותו של יהודה לפיה, העומק היה כ-1.20 מטרים^[13]; וגם מעדותו של אבו-מאדי ולפיה העומק היה כ-4.5 מטרים^[14]. אמנם התברר, כי העד האחרון מסר נתון אחר בחקירתו במשטרה (1.5 מטרים - ש' 34 ב-נ/6), אך בכל מקרה, גם הנתון האחר עולה על הרף המינימלי הקבוע בתקנות.

50) אשר לסוגיה שעלתה בסיכומי הנאשם ובה למעשה תוהה ההגנה, מדוע הוא הועמד לדין ולא חברת אברהמי, אכן, הקבלן הראשי הוא חברת אברהמי ולא הנאשם. על החוזה הראשון, החתום מטעם החברה הוא מר גלעד אברהמי^[15]. ההחלטה את מי להעמיד לדין, נתונה בידי המאשימה, ובא-כוחה הסביר בדיון השלמת הסיכומים, כי אי-העמדת החברה לדין, מקורה ב"טעות"^[16]. בכל אופן, כעולה מחומר הראיות, לצד היותו של הנאשם אחד מבעלי החברה, הוא היה גם מנהל העבודה מטעמה לצורך העבודות מושא המכרז. שמו מתנוסס ככזה על צו תחילת העבודות שקיבל מהתאגיד ביום 31.8.2017 (ת/8). שם נרשם: "מנהל העבודה מטעם הקבלן הינו אברהמי דוד ונרשם במשרד העבודה כמנהל עבודה לעבודות אחזקה בעיר בית שמש".

51) לפי תקנה 5(א) בתקנות (סעיף שדן באחריות מנהל עבודה):

"מנהל העבודה חייב למלא אחר הוראות תקנות אלה ולנקוט צעדים מתאימים כדי להבטיח שכל עובד ימלא אחר התקנות הנוגעות לעבודתו, אלא אם כן החובה מוטלת במפורש על מבצע הבניה"

52) יוצא אפוא, כי בהיותו כזה, הנאשם אחראי באופן אישי מטעם הקבלן הראשי, לדאוג לנושא הבטיחות בעבודה לשם ביצוע העבודות מושא המכרז. טענתו בפתח סיכומיו לפיה, אין הוא נושא בחובות בטיחות כלשהן שבהן נושאת חברת אברהמי מכוח החוזה הראשון, אין בידי לקבל משום שטענה זו אינה עולה בקנה אחד עם חומר הראיות. בשום שלב לא הוכח כי פוטר הנאשם מתפקידו כמנהל עבודה לפי הצו שהוצג, וכן לא הוצג כל הסדר הסכמי בינו לבין חברת אברהמי, או בין מי מהם לבין חברת נדב לפיו, הוא מופטר מחובותיו כמנהל עבודה. אוסיף. עצם אי-העמדת חברת אברהמי לדין, אין בה כשלעצמה כדי לפטור את מנהל העבודה מטעמה מחובותיו, ועל היותו של אברהמי ציר מרכזי (לצד פינטו) סביב העבודות מושא האישום, נדון בהמשך.

מכאן לשאלת האחריות של הקבלן הראשי על העבודות מושא המכרז

53) טענה מרכזית שהעלתה ההגנה לאורך ההליך לפיה, עם חתימת החוזה השני בין חברת אברהמי לבין חברת נדב, חוזה מסוג "גב אל גב", כי אז הופטר הקבלן הראשי מכל התחייבויותיו לפי החוזה הראשון מול התאגיד, לרבות בהיבטי דיני הבטיחות בעבודה, זאת שכן התחייבויות אלו הוסבו באופן מלא מכוח החוזה השני, לקבלן המשנה. לפי הנאשם, היה על קבלן המשנה למנות מנהל עבודה ולדאוג לנושא הבטיחות^[17]. עוד לפי ההגנה, חברת נדב הייתה בקשר ישיר מול התאגיד ופעלה לפי הנחיותיו ותחת פיקוחו הישיר, דבר שמתנתק כל זיקה של הקבלן הראשי לאירוע מושא האישום. הנאשם תיאר זאת בעדותו:

"אני לא הייתי מעורב בכל הנושא של העבודות שהוא מבצע. התאגיד עומד מולו ישירות ונותן לו עבודות. והוא מגיש חשבונות, אחר כך אנחנו מוציאים חשבונית, כי אנחנו צריכים להוציא חשבונית מול התאגיד, הוא עושה את כל חשבונות, את כל החשבונות מול התאגיד, מגיעים בסוף לסיכום מספר כמה שהוא עשה עבודה בכל חודש, ואנחנו מוציאים חשבונית, ויש לנו את האחוז של הרווח קבלני, לצורך העניין"^[18].

54) לאחר מתן הדעת לטיעוני הצדדים בנדון דנן, לא מצאתי עיגון לטענה זו בדין או בהתקשרות החוזית בין הצדדים. אנמק.

55) אשר לדין, לפי תקנה 6 בתקנות:

"(א) הטיל המזמין את ביצוע הבניה על קבלן ראשי, יראוהו כמבצע הבניה לענין תקנות אלה והחובות המוטלות בתקנות אלה על מבצע הבניה מוטלות עליו.

(ב) מעסיק קבלן ראשי בביצוע פעולת בניה קבלני משנה, יראו את הקבלן הראשי כמבצע הבניה, כאמור בתקנת משנה (א).

(ג) הטיל המזמין את ביצוע פעולת הבניה על יותר מקבלן ראשי אחד, יראו את המזמין כמבצע הבניה לענין תקנות אלה והחובות המוטלות על מבצע הבניה מוטלות עליו.

(ד) הוראת תקנת משנה (ג) לא תחול אם קיבל אחד הקבלנים הראשיים על עצמו את האחריות הכוללת לביצוע הוראות תקנות אלה, אישר זאת בכתב ושלה הודעה על המינוי, כאמור בתקנה 2, למפקח העבודה האזורי שבאזור מתבצעת העבודה."

(ההדגשה אינה במקור)

56) בנוגע לתכליתן של תקנות הבטיחות האמורות, קבע בית המשפט העליון בע"א 1062/15 והבי נ' נזאל (10.5.2016), שם בפסקה 10, כלהלן:

"כפי שניתן לראות, תקנות הבטיחות מבטיחות כי בכל רגע נתון יהיה גורם שיישא באחריות למילוי הוראות הבטיחות. הטעם לכך הוא כפול. ראשית, קביעתו של גורם ייעודי ומוגדר נועדה להביא לתיאום מירבי בין הגורמים השונים הפועלים באתר הבניה ולהבטיח את השמירה על הוראות הבטיחות באתר. שנית, ריכוז האחריות בתחום הבטיחות משמעו יצירת "כתובת" ברורה ממנה ניתן יהיה להיפרע מקום בו נגרם נזק כתוצאה מהפרתן של הוראות הבטיחות" (ההדגשה אינה במקור)

(ראו גם: ע"א 1051/14 עדן מרקט בע"מ נ' המוסד לביטוח לאומי (30.8.2015); ע"א 3805/01 דואני נ' מלחי, פ"ד נז(3) 582 (2003))

57) התאגיד הוא "המזמין", חברת אברהמי היא הקבלן הראשי היחיד וחברת נדב היא קבלן המשנה. יוצא אפוא, כי לפי הדין, חברת אברהמי היא "מבצע הבניה", ובתוך כך היא נושאת בחובות רבות שבתקנות, ביניהן מינוי מנהל עבודה, והיא הכתובת מול התאגיד לעניין חובות אלו. בהתאם לכך, מונה הנאשם כמנהל עבודה. לא מצאתי בטיעוני ההגנה תשתית משפטית נוגדת ומשכנעת שיש בה להוביל למסקנה אחרת.

58) מכאן למערכת החוזית. עיינתי בחוזה הראשון. החוזה על נספח הבטיחות שלו מונה 34 עמודים, כאשר היקף הנספח הוא כמחציתו. מדובר בחוזה מפורט ונוגע כמעט בכל פינה רלבנטית להתקשרות חוזית קלסית עבור עבודות קבלניות מסוג אלו שלפנינו. נספח הבטיחות מתייחס בהרחבה לאמצעי מיגון וכללי הבטיחות המתבקשים מצד חברת אברהמי, בסיטואציות עבודה אפשריות, שונות ומגוונות (למשל: עבודות בניה, חובת גידור, עבודה בלהבה גלויה, עבודה בגובה, חפירה וחציבה, ועוד). כל זאת, לצד החובה של החברה הקבלנית, כך לפי החוזה, למנות נאמן בטיחות ומנהל עבודה, לספק ציוד בטיחות וציוד עזרה ראשונה לעובדיה וכן לדאוג להדרכה "מוסמכת" שלהם בנושא הבטיחות. יצוין גם שנספח הבטיחות מתייחס לחובות המשמעת מצד הקבלן ועובדיו, ההדרכה שלהם, וההקפדה על דיני הבטיחות.

59) עיינתי גם בחוזה השני. מדובר בחוזה רזה שמורכב משני עמודים בלבד. אקדים ואציין, כי באופן תמוה, חוזה זה נכרת יומיים לפני החוזה הראשון, ולמרות זאת, הוא מזכיר בפתחו את החוזה הראשון "שנחתם" כביכול (רק יומיים לאחר מכן), בין התאגיד לבין חברת אברהמי. המאשימה לא העלתה כל טענה בנדון, ולכן לא ייקבעו ממצאים בסוגיה זו. עם זאת אעיר, כי כאשר נשאל פלד על כך על-ידי בא-כוח הנאשם, ניתן היה להבין שהדבר נבע בזיקה להמלצה של התאגיד על חברת נדב כקבלן משנה^[19]. כך או כך, ישאל השואל, כיצד חוזה אחד מפנה לחוזה עתידי שטרם נחתם (גם בהנחה "שהסתובבו" טיטות בין המעורבים), ומציג אותו כחתום!

60) החשוב לענייננו, מעיון בחוזה השני, אין בו כל תניה שפוטרת את הקבלן הראשי ממה מחובותיו שבדין או לפי החוזה הראשון, בפרט, בהתחייבויותיו לקיום כללי הבטיחות הנדרשים לפי דין. במה הדברים אמורים?

61) בחוזה הראשון והנספח לו, בתוך התחייבויות חברת אברהמי בנושא הבטיחות בעבודה, סוכם בין השאר תחת הסעיף שכותרתו "השגחה מטעם הקבלן", כי "במשך תקופת ביצוע העבודות ועד למסירתן למזמין, חייב הקבלן להימצא באתר העבודות ולהשגיח על ביצוען, או להעסיק לצורך כך נציג מטעמו" (עמוד 19). עוד סוכם שם, כי "מינוי נציג מטעם הקבלן לצורך סעיף זה (או מנהל עבודה מוסמך, ככל ויידרש על ידי המזמין) טעון את אישורו המוקדם של המנהל, אשר יהיה רשאי לסרב לתת את אישורו, או לבטלו בכל זמן שהוא, מבלי לתת נימוק לכך". כאמור, בצו התחלת עבודה שהנפיק התאגיד ביום חתימת החוזה (ת/8), מונה הנאשם כמנהל עבודה.

- 62) עוד הוסכם בחוזה הראשון, כי חברת אברהמי לא תעביר את ביצוע מה מהעבודות לפי חוזה זה, לקבלן משנה, אלא בהסכמת התאגיד, מראש ובכתב. זאת ועוד. למקרה וניתנה הסכמה כזו, "אין ההסכמה האמורה מטילה על המזמין חבות כלשהי, ואין היא פוטרת את הקבלן מאחריותו והתחייבויותיו על פי החוזה ו/או על פי כל דין, והקבלן ישא באחריות המלאה לביצוע התקין של העבודות" (סעיף 6).
- 63) בפתח נספח הבטיחות צוין מפורשות, כי הוראותיו "יחייבו" את חברת אברהמי ואת "כל הגורמים" מטעמה, לרבות קבלני המשנה, וכי "הקבלן יהא אחראי לכך, כי כל הגורמים כאמור ימלאו ויקיימו באופן מלא את כל הוראות נספח בטיחות זה על כל ההנחיות המופיעות בו".
- 64) סבורני כי די באמור, כדי לדחות את טענת ההגנה שמסירה באופן גורף את האחריות מעל כתפי הקבלן הראשי, שהוא מבצע בניה כאמור, ככל שהיא מתבססת על עצם ההתקשרות עם חברת נדב. נזכיר, בתשובתו לאישום, הנאשם אף תיאר את חברת נדב כקבלן ראשי באתר. הוא לא חזר על תיאור זה בעדותו במשפט.^[20]
- 65) בחינת המערכת החוזית הפנימית שבין שתי החברות, מובילה למסקנה לפיה, חברת אברהמי לא הסירה מעל כתפיה את אחריותה על נושא הבטיחות של העבודות מושא המכרז. אכן, על-יסוד התנהגות כל המעורבים, שוכנעתי כי ההתקשרות בין הקבלנים הייתה בהסכמת התאגיד, וכפי שמסתמן, גם בהמלצתו. עם זאת, נוסח החוזה השני, ככלל, אינו פוטר את הקבלן הראשי מחובותיו כלפי התאגיד, ולא בנושא הבטיחות בעבודה בפרט.
- 66) מהתרשמותי למקרא החוזה השני, חברת נדב, כל שהתחייבה בו, הוא לשמש כקבלן משנה לחברת אברהמי לביצוע העבודות מושא החוזה הראשון, כאשר בהתחשבות הכספית בין החברות, התמורה תשולם בהליך של "גב אל גב", במובן זה, שהקבלן הראשי יעביר לקבלן המשנה את התשלום שיקבל מהתאגיד, תוך פרק זמן מוסכם. הצדדים סיכמו ביניהם גם, כי ביחס לחלק מהעבודות, התשלום יועבר ללא רווח קבלני, ואילו עבודות מעל סכום מסוים, תקבל חברת אברהמי רווח קבלני בשיעור מוסכם.
- 67) בחוזה השני התחייבה חברת נדב לבצע את העבודות כקבלן משנה "ע"פ הסכם שנחתם בין המזמין, ... לבין הקבלן הראשי, ..." (ראו "הואיל" ראשון). בסעיף 1 בחוזה, הוסכם כלהלן:
"קבלן המשנה מצהיר כי הוא עיין בכל מסמכי המכרז, המפרטים, התוכניות וכו' והוא מכיר את כל מסמכי החוזה העיקרי המתייחסים לעבודות נשוא הסכם זה. כל התחייבויות הקבלן הראשי כלפי המזמין בקשר עם ביצוע העבודות נשוא הסכם זה לפי ההסכם העיקרי חלות על קבלן המשנה, וכי תנאי ההסכם העיקרי שבין המזמין לקבלן הראשי מחייבים את קבלן המשנה לכל דבר ועניין"
(ההדגשה אינה במקור)

בסעיף 3 בחוזה, הוסכם כלהלן:

"קבלן המשנה מתחייב לבצע את כל העבודות הכלולות בהסכם זה בשלמותן באופן מקצועי, ברצף ובאיכות מקצועית וטיב לפי הנדרש בחוזה העיקרי ונספחיו, בהסכם זה ולפי החוקים והמפרטים הנהוגים במדינה. קבלן המשנה מתחייב להישמע להוראות נציגי המזמין ו/או הרשויות האחרות הקשורות בפרויקט ו/או נציגי הקבלן הראשי, כפי שיועבר אליו בע"פ ובכתב ולפעול לפי הוראותיהם" (ההדגשות אינן במקור)

68) ההתחייבות של קבלן המשנה אם כן, היא לבצע את העבודות מושא החוזה הראשון "בשלמותן באופן מקצועי, ברצף ובאיכות מקצועית וטיב לפי הנדרש בחוזה העיקרי ונספחיו, בהסכם זה ולפי החוקים והמפרטים הנהוגים במדינה". עוד הוסכם, כי כל התחייבויות הקבלן הראשי כלפי התאגיד "חלות על קבלן המשנה".

69) להבנתי, נוסח החוזה אינו תומך בשיטת ההגנה לפיה, התחייבויות חברת אברהמי כלפי התאגיד, הוסבו לחברת נדב באופן זה שהראשונה הופטרה מהן כביכול. רוצה לומר, עם כריתת החוזה השני, חברת אברהמי לא הופטרה מהתחייבויותיה בנושא הבטיחות. בנושא זה ועל-יסוד המערכת ההסכמית, עולה שהתחייבויותיהם של שני הקבלנים, הראשי מזה והמשנה מזה, בתחום הבטיחות בעבודה, הן עצמאיות ונותרו קיימת זו לצד זו במקביל.

70) לו נניח כטענת הנאשם כי החוזה השני פטר את חברתו מכל התחייבויותיה כלפי התאגיד, היה מצופה במצב דברים זה כי החוזה השני מציין זאת מפורשות, ולא פחות חשוב מכך, הדבר היה בא לידי ביטוי בצורה כלשהי בהתקשרות החוזית הישירה מול התאגיד, שכן כזכור, התחייבויות אלו היוו למעשה את "תעודת הביטוח" עבורו. זאת ועוד. במצב דברים זה, היה מצופה כי החוזה השני, לכל הפחות, היה נראה כתמונת ראי לחוזה הראשון. לא כך הדבר. כאמור, אין בחוזה השני כל סעיף שפוסט את הקבלן הראשי מהתחייבויותיו הבטיחותיות מול התאגיד. להתרשמותי ממכלול התמונה המצטיירת, ההתחייבות אשר סוכמה בין הצדדים במתכונת של "גב אל גב", הייתה בדגש על כל מה שקשור להעברת משימות הביצוע של העבודות לפי דרישות התאגיד וההתחשבות הכספית הנלווית לכך. לעומת זאת, התחייבויות שבתחום הבטיחות בעבודה, ובהעדר הסדר מפורש שקובע אחרת, הן היו קיימות במקביל בדמות "כתף אל כתף".

71) מכאן, מקובלת עליי עדותו של פלד לפיה, "עקרונית" האחריות "כולה" על הקבלן הראשי^[21]. עדות זו עולה בקנה אחד עם המערכת החוזית שבין כל המעורבים. בפרק ג' בחוזה הראשון, שכותרתו אחריות וביטוח, כבר בפתחו הסכימה חברת אברהמי, כי "הקבלן בלבד יהיה האחראי הבלעדי לכל אובדן ו/או פגיעה ו/או נזק שייגרם... לעובדיו, לשולחיו ו/או לשלוחיו, ולכל הבאים מטעמו ו/או למזמין ועובדיו ו/או לצד ג' כלשהו, עקב או כתוצאה ממעשה ו/או מחדל שלו ו/או של עובדיו ו/או מי הפועל מטעמו..." (ההדגשה בקו תחתון אינה במקור).

72) אשר לזיקתה הישירה של חברת אברהמי לפרויקט ברחוב המסגר, כאשר נשאל העד אבו-מאדי על-ידי בית המשפט במהלך עדותו, אם בתקופת ביצוע העבודות הוא הכיר את הנאשם, חברת אברהמי או מי מטעמם, הוא השיב בצורה נחרצת: "לא, לא, לא, לא, לא הייתי מכיר"^[22]. ברם, כעולה מחומר הראיות, כאשר נשאל העד במסגרת (נ/5), כבר יום למחרת האירוע, מי הקבלן "בשטח", הוא השיב שזה היה פינטו ויהודה מנהל עבודה, וכאשר נשאל מי המהנדס הראשי של העבודה, הוא השיב: "אברהמי, חברת אברהמי"^[23]. מכאן, בשים לב לכך שמחד גיסא, העד כשנחקר במסגרת הודעתו נגבתה כחשוד, ומאידך גיסא, במועד העדות במשפט הוא היה עובד של חברת אברהמי, אין בידי לקבל את תשובתו הנחרצת בעדותו במשפט כתשובה מהימנה. ולכן, יש לקבוע כי גם העד, ידע בזמן אמת מי הוא הקבלן הראשי והמהנדס שבאחריותם ביצוע העבודות.

73) אם לא די בכך, לאחר שהתרחש האירוע, וכעולה מדברי הנאשם במסגרת, נודע לו על האירוע לאחר שפינטו התקשר אליו אותו ערב ועדכן אותו, ו"אחרי כמה דקות" התקשר אליו פלד^[24]. על תיאור זה חזר הנאשם בעדותו במשפט^[25]. יוצא אם כן, כי חברת אברהמי בכלל, והנאשם בפרט, לא היו רק "צינור" להתחשבות הכספית או גורם מקשר בלבד בין התאגיד לבין חברת נדב, כפי שמנסה להגנה להציג זאת, אלא הם היוו ציר מרכזי במערכת היחסים בין כל הצדדים, לרבות לצורך ביצוע העבודות מושא כתב האישום, והנאשם, שהיה מנהל עבודה כאמור, הוא היה "הכתובת" עבור הצדדים.

74) לאור כל האמור, נדחית בזאת טענת הנאשם בסיכומיו שלפיה, החוזה השני "מעביר את כל האחריות של הקבלן הראשי לכתפי קבלן המשנה" (סעיף 23).

שאלת המודעות של הנאשם לעבודות הספציפיות מושא האישום וחלקו באחריות

75) טענה מרכזית נוספת שהעלתה ההגנה לפיה, הנאשם לא ידע אודות העבודות שהובילו לאירוע הטרגי. עוד טוען הנאשם, כי נוכח מחדליו של פינטו וחברת נדב שלא דיווחו מראש לחברת אברהמי או לו אודות עבודות אלו, נותק בכך הקשר הסיבתי בין אחריות הנאשם, ככל שקיימת, לבין תוצאתו המצערת של האירוע.

76) לאחר ששמעתי את מכלול העדויות והתרשמתי מהן, וכן לאחר שבחנתי את חומר הראיות, גם כאן, אין בידי לקבל טיעון זה של ההגנה. הוכח לפניי מעל לכל ספק סביר, כי הנאשם ידע לפני האירוע על הפרויקט ברחוב המסגר והעבודות שתבוצענה במסגרתו. העבודות מליל האירוע היוו חלק אינטגרלי מהפרויקט. לפיכך, גם בהנחה שהנאשם לא ידע מראש שביום 16.12.2017 בערב עתיד כי תבוצענה עבודות חפירה באתר, הרי לכל הפחות, הוא צריך לדעת גם אודות עבודות ספציפיות אלו. אנמק.

ראשית - ידיעה קונקרטית אודות הפרויקט

77) בעדותו לפניי, הכחיש הנאשם כל ידיעה מראש אודות העבודות באתר, וכלשונו בעדותו: "ספציפית העבודה הזאת, לא ידענו כלום"^[26]. הוא גם טוען בסיכומיו, כי "...לא ידע על עבודה במוצ"ש ולא ידע כי העבודה כוללת חפירת תעלה" (סעיף 16).

- 78) לפי עדותו במשטרה מיום 18.12.2017 (ת/3), כאשר נשאל אם ידע על העבודה ברחוב המסגר, הוא השיב: "ידעתי דרך ישיבה, היית[ה] ישיבה לפני חודש, עם מנכ"ל התאגיד וכולם. זה לא היית[ה] ישיבה על זה אלה על משהו אחר אבל עלה שצריך לעשות עבודה ברח' המסגר"^[27]. כך גם בעדותו במשפט, הוא אישר, כי ידע מבעוד מועד על העבודות שתבוצענה ברחוב המסגר, כי אם לדבריו זה היה אנגב ישיבה שהתקיימה בנושא אחר, ולא דובר שם על העבודה הספציפית מושא האישום.^[28]
- 79) כך או כך, פרט עובדתי זה מפי הנאשם אודות ידיעתו על הפרויקט ברחוב המסגר, עולה בקנה אחד עם עדותו של יהודה. כאשר נשאל העד אם בהתכתבות בין החברות "ג'ומעה פנה והוא בעצם זה שהעביר לכם את העבודה", הוא השיב על כך בחיוב^[29]. ראו גם את החקירה המשלימה של פינטו במשטרה, מיום 21.2.2024 (ת/15). חיזוק לכך נמצא גם בעדותו של רוט. לפיו, "גם בפרויקט, במקרה הספציפי הזה של הקו ביוב הזה דובר כאילו עם אברהמי ואז הם החליטו להעביר את זה לנדב"^[30]. אמנם כשאמר העד רוט "עם אברהמי", לא היה ברור אם כוונתו היא לנאשם או לחברה בבעלותו, אך לצד זאת, אינני סבור כי יש לייחס לכך משמעות רבה, שכן כאמור, הציר המרכזי בנוגע לאותן עבודות מושא המכרז, היה מנהל העבודה מטעם חברת אברהמי, קרי הנאשם. מדובר בעבודות שהחלו כחודש לפני האירוע. חברת אברהמי אף חתמה על תנאי המשטרה להגבלת תנועה (נ/2), ביום 21.11.2017, כלומר 26 ימים לפני תחילת הביצוע.
- 80) אשר לעדות רוט, כמכלול, היא הותירה רושם אמין. עדותו הייתה פשוטה אף שבחלקים ממנה ניתן היה להתרשם מסרבול מסוים בהצגת הפרטים. לא התרשמתי, כי במעמד עדותו, היה לו אינטרס כלשהו בתוצאת ההליך וביחס למי מהמעורבים, במיוחד משהסתבר כי תיק החקירה נגדו כבר נסגר^[31] והוא לא הועמד לדין. מהימנות גרסתו במשפט אף מתחזקת מאחר ולא מצאתי בה בקיעים של ממש, לאחר השוואה עם דבריו במשטרה.
- 81) אשר לפרט העובדתי שעלה מחקירת הנאשם במשטרה לפיו, כחודש לפני האירוע נודע לו על העבודות ברחוב המסגר, יש לו חיזוק בעדות של פינטו במשפט^[32]. לפי התמונה הכוללת כאמור, עבודות החפירה מליל האירוע היו למעשה חלק ממכלול שלם של הפרויקט ברחוב המסגר, ולא נראה שדובר בעבודה ארעית שלא קשורה לפרויקט או שמא שולית לו.
- 82) העובדה לפיה, העבודה בוצעה במוצאי שבת או בלילה, וכי הנאשם לא ידע על כך, לטעמי, אינה מעלה או מורידה. ברי לכל בר-בי-רב כי הסיכון שהתממש בפועל, לא נבע משעת העבודה, אלא בעיקר, בשל אי-נקיטת אמצעי זהירות בסיסיים שנתבקשו בנסיבות העניין, ואי-וידוא ופיקוח מצד האחראים על כך, לקיומם של אמצעים אלה. בכל מקרה, לפי עדותו של פינטו, עדות שבחלקים רבים ממנה הותירה רושם אמין, חברת אברהמי "ידעו שעובדים בלילה" שכן "כל הפרויקט הזה, עבדו בלילה"^[33].

- 83) זאת ועוד, ביחס לטיב העבודה שבוצעה בליל האירוע (חפירה), נזכיר כי לפי ההתקשרות החוזית שנובעת מהמכרז, חלק אינהרנטי מהעבודות שנתבקשה חברת אברהמי לבצע, היו גם עבודות הכרוכות בחפירה וחציבה. יוצא אם כן, כי טיב העבודה אינו מפתיע ולא ניתן לומר לגביו שהנאשם או חברת אברהמי לא יכלו לצפות אותו. מכל מקום, גם לשיטת ההגנה, במערכת היחסים עם פינטו, הוא לא היה נוהג לבקש "אישור" מראש מחברת אברהמי או מהנאשם, כדי לבצע כל משימה ומשימה שהתאגיד ביקש ממנו, למרות שלפי המפקח מזרחי, הדבר היה נדרש^[34]. שנית - מעורבות המהנדס
- 84) ההגנה מכחישה בתוקף את טענתה העובדתית של המאשימה לפיה, המהנדס הראשי של חברת אברהמי (ג'ומעה) היה מעורב ואף השתתף בסיוור המקדים לפני ביצוע עבודות החפירה ברחוב המסגר.
- 85) לאחר ששמעתי את העדויות בנדון דנן והתרשמתי מהן, לא מצאתי מקום לקבל את הכחשת ההגנה ולהעדיף את עדותו של ג'ומעה על צֶבֶר העדויות הנוגדות שבפרשת התביעה. עדויות עדי המאשימה בנדון הותירו רושם אמין, וטענת המאשימה הוכחה כדבעי.
- 86) על עובדת השתתפותו של ג'ומעה בין בסיוור המקדים או בכל מועד אחר בזיקה לביצוע העבודות הספציפיות ברחוב המסגר, ניתן ללמוד ממספר מקורות: הראשון, עדותו של רוט במשפט וגם עדותו במשטרה לפיהן, ג'ומעה השתתף בסיוור המקדים וגם ביקר באתר באחת הפעמים שבהן היה יום גשום^[35]. השני, עדותו של יהודה לפיה, ג'ומעה נכח באתר ביום "סחף" של גשם^[36]. השלישי, עדותו של פינטו לפיה, בין היתר, "המהנדס של אברהמי" היה בקשר עמו לפני תחילת העבודות ובמהלכן^[37], והוא נתן הנחיות היכן "מתחילים" והיכן "סוגרים"^[38].
- 87) יהודה, שהוא כזכור, אביו של פינטו, העיד לפני בעיצומה של שמיעת פרשת התביעה. לפיכך, ועם כל הזהירות המתבקשת, ניתנה הדעת לכך שבאותו שלב של שמיעת העדות, קם חשש שמא העד ייטה למזער את חלקו של בנו על מנת להציל את עורו (כך למשל, כאשר העיד בניגוד ליתר הראיות האובייקטיביות בתיק, כי התעלה לא הייתה עמוקה "בכלל")^[39], או שמא ייטה דווקא להנפשת חלקו של אברהמי, זאת מאותו טעם. לצד הזהירות האמורה, עדות העד הותירה רושם אמין בנושא זה. גם פינטו, ולאחר שכבר נגזר דינו והוסר כל חשש שמא עדותו תהיה מוטה לצד זה או אחר, העיד בדבר זיקתו הישירה של ג'ומעה לעבודות הספציפיות, אף ברמה של מתן "הנחיות".
- 88) הנאשם טוען, כי עדויותיהם של פינטו, של אביו ושל רוט, הן כבושות מאחר ובחקירותיהם במשטרה הם לא קשרו את אברהמי לאירוע או לפרויקט, אלא עשו כן לראשונה בבית המשפט. לא מצאתי בטעונו זה טעם של ממש מדוע שלא לקבל את עדויות העדים. ראשית, כבר בעדותו של רוט במשטרה, הוא קשר את ג'ומעה לעבודות ברחוב המסגר. שנית, גם אבו-מאדי, שהיה עובד חברת נדב בזמן האירוע, קשר בחקירתו במשטרה את אברהמי לפרויקט. שלישית, כאמור, מיד לאחר התרחשות האירוע, שוחח פינטו עם הנאשם, אשר קיבל עדכון גם מפלד.

- 89) לעומת עדי המאשימה, ג'ומעה הכחיש בעדותו לפני כל מעורבות שלו בפרויקט הרלבנטי או באתר, כנציג של חברת אברהמי. הוא הכחיש גם השתתפות בסיוור מקדים^[40]. לאחר מתן הדעת לעדות העד וליתר העדויות שעמדתי עליהן לעיל, לא מצאתי לקבל את הכחשת ההגנה והעד בנדון, מאחר ולא היו משכנעות דיו.
- 90) מעדותו של ג'ומעה היה ניתן להבין כי במועדים הרלבנטיים לאישום, לעתים, פינטו או חברת נדב היו משוחחים אתו. ואולם, לדידו, שיחות אלו היו בגדר התייעצויות בלבד ולא מתן הנחיות בכובעו כנציג של חברת אברהמי^[41]. ברם, כפי שגם עלה מעדות העד, באותה תקופה רלבנטית הוא היה המהנדס הראשי של חברת אברהמי. עוד עלה שהוא עבד אז, רק בחברה זו^[42], כאשר אין מחלוקת שזו הייתה הקבלן הראשי ואילו חברת נדב, הייתה קבלן המשנה מטעמה לביצוע העבודות מכוח המכרז.
- בהינתן מסד נתונים זה, קשה להלום את התיאור של העד לפיו, השיחות בינו לבין פינטו היו בגדר התייעצויות בלבד או שמא שיחות "קולגיאיות"^[43]. לא זו בלבד, גם בהנחה שהייתי מקבל תיאור זה, לא מצאתי כל הסבר אפשרי ומשכנע, מדוע אם כן העדים רוט, יהודה ופינטו יקשרו את ג'ומעה לפרויקט הרלבנטי כגורם מנחה מקצועית מטעם חברת אברהמי, כאשר המציאות אינה כך כביכול.
- 91) לאור האמור, ובהינתן העולה מעדותו של ג'ומעה לפיו הוא היה כפוף ישירות גם לנאשם, מתחזקת המסקנה לפיה, האחרון ידע בפועל אודות הפרויקט והנעשה בו, ולכל הפחות, היה צריך להיות מודע לעבודות הספציפיות באתר.
- שלישית - מעמדם של הנאשם וחברת אברהמי
- 92) כבר ב"הואיל" הראשון בפתח החוזה הראשון נרשם שם, כי "ברצון המזמין לקבל מאת הקבלן ביצוע עבודות "אחזקת רשת המים התקנת מדי מים וביצוע תיקוני שבר ביוב" שתחת אחריותו בהתאם לצרכיו, כמפורט בהסכם זה ובמסמכי המכרז". נספח הבטיחות הנלווה לחוזה הראשון, ייחד פרק קונקרטי לעבודות "חפירה וקידוחים" ושם נרשם, בין השאר, כי בעת חפירה ובנייה בתוך תעלות באתר העבודה, "על הקבלן לנקוט בכל האמצעים הדרושים להגנת החפירה מפני מפולות והתמוטטות, כולל דיפונים ותמיכות, גם כאשר החפירה נעשתה לפי המפרט, ובמיוחד כאשר החפירה נחפרה שלא על פי השיפוע הטבעי" (סעיף 27.1). זאת ועוד, בחוזה השני, בין חברת אברהמי לבין חברת נדב, צוין מפורשות ש"הקבלן הראשי מעוניין כי חברת נדב... תשמש כקבלן משנה לביצוע עבודות: הנחת קווי צנרת, מים וביוב..." (ב"הואיל" השלישי).
- 93) לפי עדות פלד, העבודה הספציפית שברחוב המסגר, הייתה "החלפת קו ביוב" וזה דרש "חפירה, והחלפת הקו"^[44]. עדות דומה נשמעה גם מפיו של פינטו^[45]. כאשר נשאל פלד אם העבודה נדרשה בשל צינור שהתפוצץ, הוא השיב: "לא, זה לא תקלה, זה היה פרויקט"^[46]. בהמשך הבהיר מזיכרונו, כי ייתכן והעבודות, היו בשל "מצוקה מאוד גדולה" בניקוז וביוב^[47]. גם לפי עדותו של פינטו, לא דובר בעבודת תחזוקה שוטפות, אלא בפרויקט שלם כאמור.

94) העבודות מליל האירוע היו אפוא, חלק ממכלול שלם של עבודה משמעותית ברחוב המסגר. זו הייתה חלק אינטגרלי וצפוי מכלל העבודות שחברת אברהמי התחייבה לבצע במסגרת זכייתה במכרז. יצוין בהקשר זה, כי ההיתר אשר הוצא על-ידי המשטרה ביום 21.11.2017 להגבלת שימוש בדרך לשם ביצוע העבודות (נ/2), הוא הוצא על-שם התאגיד כמזמין העבודה, וגם על-שם חברת אברהמי כקבלן, שאף היא חתומה עליו כמי שמתחייבת לקיים את הוראותיו. חברת נדב אינה מוזכרת בו. עוד יצוין, כי עקב התאונה ולאחריה, הוצאו צווי הפסקת עבודה, וגם אלה הופנו לחברת אברהמי ולא לחברת נדב (נ/3-4).

95) מכאן, חברת אברהמי ומנהל העבודה מטעמה (הנאשם), ידעו על העבודות המבוצעות בפרויקט שברחוב המסגר, ולעניין העבודות באתר הספציפי ביום האירוע, הם היו צריכים להיות מודעים לעבודות שביצע ויבצע קבלן המשנה, טיבן ומהותן, הכל כנובע מחוזה ההתקשרות בין החברות. קבוצת הוואצאפ

96) מקובלת עליו טענתו העובדתית של הנאשם לפיה, בזמנים הרלבנטיים לאירוע, הייתה קיימת קבוצת וואצאפ שבה היו מכותבים חברת נדב והתאגיד, ואילו הוא וחברת אברהמי לא היו חברים בה.

97) לצד זאת, לא מצאתי בעובדה זו כדי לגזור העדר אחריות מצד הנאשם לאירוע. שכן, כעולה מעדותו של פינטו במשפט, אמנם חברת נדב כקבלן משנה שלו עבדה ישירות מול התאגיד, אך זאת בעיקר בנושאי "אחזקה", ואילו ב"פרויקטים", לא כך היה הדבר. כפי שהיה ניתן להבין מעדות פינטו, העבודות ברחוב המסגר היו פרויקט כאמור, וקבוצת ההתכתבות נועדה רק למשימות אחזקה, או כלשונו: "הקבוצה שהייתה, ווטצאפ, זה קבוצה של אחזקה", ולכן הנאשם "אין לו מה לעשות שם..."^[48]. דברי העד הגיוניים.

98) בכל אופן, כפי שהיה ניתן להתרשם וכך יש להניח, כי קבוצה זו הוקמה מטעמי יעילות לצורך קיום הקשר השוטף. ברי לכל בר דעת, כי אין במצב דברים זה כדי לאיין את החובות המצויות בדין ובמערכת החוזים הברורה שבין הצדדים. התרשלות הנאשם והקשר הסיבתי

- 99) בהתבסס על מסקנותיי לעיל וכעולה מהמערכות החוזיות שבין הצדדים הרלבנטיים, האחריות לוודא את יישומן של הוראות הבטיחות, מוטלת על הקבלנים והגורמים המוסמכים מטעמם, כמו מנהל העבודה. אחריות זו כוללת בין השאר את הכשרת העובדים למשימות הספציפיות של העבודה הנדרשת וגם אספקת ציוד מגן. הוכח שאף אחד מהקבלנים לא קיים אף חובה מאלו (לא הדריך את המנוח, לא הסביר על הסיכונים הכרוכים בעבודות חפירה, לא סיפק לו ציוד מגן מתאים וכו'). בעדותו לפניי, מסר פינטו ש"אף אחד לא דרש ממני פה מנהל עבודה"^[49], וגם לא ידע, כי בחפירה יש לבצע דיפונים.^[50]
- 100) הוכח על-ידי המאשימה, מעל כל ספק סביר, כי רשלנותו של הנאשם, באה לידי ביטוי בכך, שלא פיקח ולא וידא בצורה כלשהי, כמתחייב ממנו, כי חברת נדב או פינטו, מקיימים או יקיימו את הוראות הבטיחות שבדין, ובמיוחד אלו שהתחייבה בהן חברת אברהמי מול התאגיד. הנאשם לא עשה כן לפני ההתקשרות החוזית בין החברות, במעמד ההתקשרות ואף לא לאחר מכן.
- 101) כפי שהיה ניתן להתרשם מדברי הנאשם בעדותו ביחס לרמת ההתאמה והמיומנות של חברת נדב לעבודות, הוא הסתפק רק בלהסתמך על "המלצת" התאגיד והיותו קבלן רשום, ובכל מקרה, לא ידע מראש שפינטו "לא מבין בעבודה, והוא לא מבין בבטיחות". עוד לדבריו: "זה שהוא זרק פועלים בשטח, ונתן להם לרדת בלי אחריות, ולא היה אכפת לו אם ייהרג בן אדם או יחיה בן אדם, זה כבר בעיה שלו", "אני לא יכול להיות אחראי על הבן אדם הזה. זה בעיה של בן אדם".^[51]
- 102) אין לקבל זאת. הוכח שהנאשם התרשל בכך שלא פיקח ולא וידא כי המנוח או כל עובד אחר של חברת נדב עבר לפני תחילת העבודות בפרויקט, הדרכה מקצועית כלשהי שמתאימה לטיב העבודות הרלבנטיות (בעיקר, עבודות בחלל מוקף). הוא התרשל גם בכך שלא וידא, כי המעסיקה של המנוח סיפקה לו ציוד מגן, או בכלל אם היה באמתחתה ציוד כזה, בהתאמה לעבודות שבוצעו. נזכיר, פינטו וחברת נדב לא דיפנו את החפירה, לא הציבו פיגומים ולא יצרו שיפוע למניעת התמוטטות. לפי עדות פינטו, נראה שהוא והחברה שלו, לא היו מודעים כלל לחובות אלו. לעומת זאת ולהשוואה, לפי עדות הנאשם במשטרה, בעבודות חפירה יש לבצע דיפון או תמיכות כאמצעי מיגון.^[52]
- מודעות הנאשם לאמצעי הבטיחות אף עולה מנספח הבטיחות. ההגנה הפנתה גם להדרכות בטיחות שעוברים עובדי הקבלן הראשי, לרבות לעניין עבודות חפירה (נ/8).
- 103) התמוטטות תעלה אינה סיכון בלתי צפוי. חברת אברהמי והנאשם צפו התרחשות של סיכון כזה (ולמצער, היה עליהם לצפות זאת), ולכן ניתן לו מענה בנספח הבטיחות. מדובר אפוא בהפרת חובות זהירות, מושגית וקונקרטי, ברמת חומרה גבוהה.
- 104) היה אפוא על הקבלן הראשי ומנהל העבודה מטעמו, לפעול כדי לקיים ולהבטיח את התחייבויותיו כלפי מזמין העבודה בהיבטים הבטיחותיים. במקרה לפנינו, לא נעשתה כל בדיקה כאמור. יותר מזה, גם בהינתן זאת שהנאשם הסתמך על המלצת התאגיד וסמך על כך שחברת נדב היא קבלן רשום (הנאשם לא בדק את רמת הסיווג הקבלני שלה)^[53], הרי מעבר לקיומו של החוזה הראשון שמעגן את התחייבויות הקבלן הראשי, נקבע לא אחת כי "הסתמכות על אחרים - יכולה לפטור מאחריות רק אם היא כרוכה בפיקוח ובוודא ביצוע, כאמור לעיל, ושלוה עמם" (ע"פ 876/76 ויינגרטן נ' מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 29, 38 (1978)).

105) כאמור, טענת אברהמי בדבר ניתוק הקשר הסיבתי, אין בה ממש. נכון, עוצמת הרשלנות מצד פינטו היא גבוהה יותר, הן בהיותו המעסיק הישיר של המנוח הן בשל נוכחותו באתר ממש לפני ביצוע העבודות. לפיכך, האחריות רובצת לא רק על הנאשם, והתאונה ומותו של המנוח נגרמו עקב הצטרפותם של מחדלים רבים שלא כולם מיוחסים לו. עם זאת, אין באמור כדי להקהות או לנתק את הקשר הסיבתי העובדתי בין מחדליו של הנאשם לבין התוצאה הטרגית. מחדליו מהווים סטייה משמעותית מנורמות התנהגות סבירה בנסיבות העניין. עוד נזכיר בהקשר זה, כי לפי סעיף 309 בחוק העונשין, שמגדיר מה היא גרימת מוות, "יראו אדם כאילו גרם למותו של אדם אחר, אף אם מעשהו או מחדלו לא היו הגורם התכוף ולא היו הגורם היחיד למותו של האחר", אם למשל "מעשהו או מחדלו לא היה גורם מוות, אילולא נצטרף עמו מעשה או מחדל של האדם שנהרג או של אדם אחר" (סעיף 309(5) בחוק המוזכר). זאת ועוד. כפי שנקבע לא אחת בפסיקה, "במישור העובדתי, הקשר הסיבתי אינו מתנתק גם אם הגורם הישיר למוות היה מעשהו של אחר שנעשה ברשלנות חמורה, בפזיזות או אף במתכוון, אם מעשה זה היה בגדר צפייתו הסבירה של העושה" (עניין יעקובוב, 545; עניין לורנס, 37; ע"פ 402/75 אלגביש נ' מדינת ישראל, פ"ד ל(2) 561, 575 (1976)).

106) מדובר באירוע קשה שהיה נמנע לו הייתה ננקטת זהירות מינימלית מצד שני הנאשמים, כל אחד בתחום אחריותו. חומר הראיות מצביע באופן ברור לכך שדובר בסיכון צפוי, והא-ראיה, בסעיף 27.1.3 בנספח הבטיחות לחוזה הראשון, נקבע שם בצורה מפורשת: "בחפירה שעומקה עולה על 1.2 מטר ויש בה סכנת התמוטטות יש לנקוט באמצעים בכדי למנוע תאונות מפולת העלולות לקבור עובדים תחתיה".

סיכום

107) הקבלן הראשי התקשר חוזית עם קבלן המשנה לשם ביצוע עבודות במסגרת מכרז שבו הוא זכה. עבודות אלו כללו חפירה וחציבה. הקבלן הראשי התחייב מול המזמין לקיים הוראות בטיחות רבות ומפורטות. בתוך כך הוא מינה מנהל עבודה מטעמו, הוא הנאשם. עת התקשר עם קבלן המשנה, הקבלן הראשי לא הסיר מאחריותו את התחייבויותיו בתחום הבטיחות בעבודה. קבלן המשנה החל בביצוע עבודות תשתית במסגרת זו. הקבלן הראשי ידע על כך. בתוך כך, באחד משלבי העבודות, אחד מעובדי קבלן המשנה מצא את מותו בתעלה שקרסה עליו. אין מחלוקת כי לפני כניסת המנוח לתעלה, לא ננקט על-ידי מי מהקבלנים כל אמצעי מיגון, לא סופק למנוח ציוד מגן ואף לא ניתנה לו הדרכה כלשהי. הוכח במשפט כי מנהל העבודה, אשר משרתו זו מעולם לא בוטלה או הוסבה לאחר ההתקשרות בין הקבלנים, לא עשה דבר מול קבלן המשנה או מול מי מעובדיו, על מנת לוודא ולפקח על קיום הוראות הבטיחות בעבודה, הן במעמד כריתת החוזה, הן לפני תחילת ביצוע העבודות בשטח והן במהלכן. לו היה מבצע הנאשם את המחויב ומצופה ממנו, ולכל הפחות לו היה מבצע בדיקות בסיסיות מול קבלן המשנה כדי לוודא את מודעותו לחובת העמידה בכללי הבטיחות, קרוב לוודאי שהתאונה הייתה נמנעת, ובכל מקרה, הוא היה יוצא ידי חובתו. הקשר הסיבתי בין מחדליו של הנאשם לבין התוצאה הטרגית, מתקיים. בנסיבות אלו, ועל-יסוד מכלול הראיות שהונחו לפניי ושמיעת העדים, הגעתי למסקנה לפיה, הוכיחה המאשימה את אשמת הנאשם מעל לכל ספק סביר.

תוצאה

108) לאור האמור לעיל, קובע בזאת כי הנאשם ביצע את המיוחס לו בכתב האישום ומרשיע אותו בעבירות שבהן הואשם.

ניתנה היום, כ"ב אלול תשפ"ד, 25 ספטמבר 2024, במעמד הצדדים

-
- [1] (דיון מיום 4.3.2024: ש' 20-11, ע' 15)
[2] (עדות של פלד בדיון מיום 14.11.2021: ש' 14, ע' 17 וגם ש' 26, ע' 19)
[3] (עדות מזרחי בדיון מיום 28.4.2022: ש' 26-25, ע' 24)
[4] (דיון מיום 14.11.2021: ש' 18-17, ע' 59)
[5] (דיון מיום 14.11.2021: ש' 17-16, ע' 68)
[6] (ש' 18-14)
[7] (ש' 18-14 ב-ת/13)
[8] (דיון מיום 4.3.2024: ש' 15, ע' 18)
[9] (דיון מיום 28.4.2022: ש' 33-30, ע' 14)
[10] (דיון מיום 14.11.2021: ש' 32-31, ע' 14)
[11] (שם: ש' 12-11, ע' 14)
[12] (דיון מיום 4.3.2024: ש' 27, ע' 17)
[13] (דיון מיום 28.4.2022: ע' 111-110)
[14] (דיון מיום 14.11.2021: ש' 1, ע' 59)
[15] (עדות של פלד בדיון מיום 14.11.2021: ש' 7-6, ע' 20)
[16] (דיון מיום 15.7.2024: ש' 9, ע' 6)
[17] (דיון מיום 4.3.2024: ש' 4-2, ע' 51)
[18] (דיון מיום 4.3.2024: ש' 7-3, ע' 44)
[19] (דיון מיום 14.11.2021: ש' 33-26, ע' 44 ו-ש' 7-1, ע' 45)
[20] (דיון מיום 4.3.2024: ש' 37-36, ע' 46)
[21] (דיון מיום 14.11.2021: ש' 14, ע' 19)
[22] (דיון מיום 14.11.2021: ש' 6-4, ע' 72)
[23] (ש' 54-53)
[24] (ש' 8-7 ב-ת/3)
[25] (דיון מיום 4.3.2024: ש' 16-12, ע' 44)

- [26] (דיון מיום 4.3.2024: ש' 29, ע' 47)
[27] (ש' 35-33)
[28] (דיון מיום 4.3.2024: ש' 10-7, ע' 44)
[29] (דיון מיום 28.4.2022: ש' 5-4, ע' 119)
[30] (דיון מיום 14.11.2021: ש' 26-25, ע' 84)
[31] (דיון מיום 14.11.2021: ש' 5, ע' 100)
[32] (דיון מיום 4.3.2024: ש' 20-18, ע' 32)
[33] (דיון מיום 4.3.2024: ש' 25-19, ע' 29)
[34] (עדות של מזרחי בדיון מיום 28.4.2022: ש' 33-15, ע' 99)
[35] (דיון מיום 14.11.2021: ש' 33-28 ו-ש' 17-1, ב-ע' 85-84 (בהתאמה); ש' 15-9, ע' 87; ש' 32-30, ע' 110; ש' 24-5, ע' 111. ראו גם: ש' 126-125 ב-נ/6)
[36] (דיון מיום 28.4.2022: ש' 2, ע' 113; ראו גם: ש' 20-19, ע' 113)
[37] (דיון מיום 4.3.2024: ש' 36-33, ע' 17)
[38] (דיון מיום 4.3.2024: ש' 38-33, ע' 21)
[39] (דיון מיום 28.4.2022: ש' 14, ע' 107. בהקשר זה, הפרקליטה אף הודיעה בשלב זה, כי היא שוקלת לבקש להכריז עליו כעד עוין: ש' 13, ע' 109)
[40] (דיון מיום 5.5.2024: ע' 5-3)
[41] (דיון מיום 5.5.2024: ש' 38-28, ע' 3)
[42] (דיון מיום 5.5.2024: ש' 32-30, ע' 6)
[43] (דיון מיום 5.5.2024: ש' 24, ע' 4)
[44] (דיון מיום 14.11.2021: ש' 16-14, ע' 17)
[45] (דיון מיום 4.3.2024: ש' 4-1, ע' 16)
[46] (דיון מיום 14.11.2021: ש' 1, ע' 28)
[47] (דיון מיום 14.11.2021: ש' 7-10, ע' 34)
[48] (דיון מיום 4.3.2024: ע' 29)
[49] (דיון מיום 4.3.2024: ש' 19, ע' 31)
[50] (דיון מיום 4.3.2024: ש' 1, ע' 1)
[51] (דיון מיום 4.3.2024: ש' 39-36 ב-ע' 62 ו-ש' 10-1, ב-ע' 63)
[52] (ש' 59-58 ב-ת/3)
[53] (דיון מיום 4.3.2014: ש' 19, ע' 46)